

אור שמח

הלכות גירושין פרק י הלכה ח

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "משך חכמה" על התורה

עם ביאור אור הבינה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' א - תשפ"ו טל: 03-5740046 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

וכן הדין באחין שקידש אחד אשה כו' תצא מזה כו'¹.

ובנשואה², ושמע אחיו שמת ויבמה לא איתברר בדברי רבינו אם מותרת לבעלה, או רק שאינה צריכה גט, אבל אסורה לבעלה, והעיר בזה מרן בבדק הבית (א"ע) סימן קנ"ט, ולברר הדין אעתיק מעט

שבתורה אין צריכות הימנו גט, חוץ מאשת איש שנשאת על פי ב"ד, ור"ע מוסיף אף אשת אח ואחות אשה; וכיון דאמר ר"ע בעיא גט, ממילא איתסרא עליה, דהויא לה אחות גרושתו! ולא איתמר עלה, א"ר גידל א"ר חייא בר יוסף אמר רב: האי אשת אח היכי דמי, כגון שקדש אחיו את האשה והלך למדינת הים, ושמע שמת אחיו ועמד ונשא את אשתו, דאמרי אינשי: הך קמא תנאה הוה ליה בקידושין, והאי שפיר נסיב; והאי אחות אשה נמי היכי דמי, כגון שקידש את אשה והלכה למדינת הים, ושמע שמתה, עמד ונשא את אחותה, דאמרי אינשי: הך קמיתא תנאי הוה ליה בקדושה, והא שפיר נסיב, אלא נשואין, מי איכא למימר תנאה הוה ליה בנשואין" ע"כ.

ופירש רש"י וז"ל "וגיסו - בעל אחות אשתו, ובא עד אחד ואמר לו מתה אשתך, ולזו אמר מת בעליך, ועמד ונשאה, ואח"כ באו אשתו וגיסו: לימא מתני' - דקתני מותרת לחזור לו: דלא כר"ע דאי ר"ע - כיון דבעיא הך גיטא מיניה, הויא ליה אשתו אחות גרושתו: חוץ מאשת איש שנשאת ע"פ ב"ד - ומשום גזרה שמא יאמרו גירש זה כו' כדאמרין לעיל בפירקין (יבמות פח, ב): ר"ע מוסיף - והשתא ס"ד, אפילו נשואת אחיו, ושמע שמת ויבמה, ובא אחיו בעיא גט, וכן באחות אשה, וטעמא לא ידעינן, דהכא ליכא למימר גירשה זה ונשאה זה, שאפילו גירשה בעלה אין קדושין של זה תופסין בה, וכן לגבי אחות אשה, מאחר שבאת אשתו גלוי לכל שאין קידושי שניה קדושין, ואפ"ה קנים לה ר"ע אגיטא: דאמרי אינשי - כי חזו לארוס קמא, אמרי, מדנסבה אחוה, תנאה הוה ליה לקמא בקדושין ולא נתקיים, והא בתרא שפיר נסיב, ואי מפיק לה בלא גט נמצאת אשת איש נראית יוצאה בלא גט, וכן אחות אשה כו': אבל נשואין - כי מתני', דאשתו הראשונה היתה נשואה לו, מי איכא למימר תנאה הוה ליה בנשואין, הא כ"ע ידעי דאין אדם משים בעילתו בעילת זנות, הלכך קים להו דנישואי שניה אינם כלום. עכ"ל רש"י.

וכתב המגיד משנה בגירושין על דברי הרמב"ם (י, ח) וז"ל "וכן הדין באחין. שם (דף צ"ד, ב) בהאשה רבה תניא, כל עריות שבתורה אין צריכות הימנו גט חוץ מאשת איש שנשאת על פי ב"ד או ע"פ עדים, ורבי עקיבא מוסיף אף אשת אח ואחות אשה, ובגמרא מתבאר, שאשת אח ואחות אשה הוא

הלכה ח

נשא אחיו אשה, ושמע שמת ויבמה, האם מותרת לבעלה

¹ נשא אחיו אשה, ושמע שמת ויבמה, האם מותרת לבעלה, נחלקו בזה המחבר והרמ"א באבן העזר סימן קנט סעיף ד', והבית שמואל מכריע נגד הרמ"א לאסור [ומובא דבריהם להלן], ורבינו מאריך בכל דבריו דלהלן, להעמיד את פסק הרמ"א להלכה.

וז"ל הרמב"ם (גירושין י, ז-ח) "האשה שנשאת ואחר כך נמצא הגט בטל, או בא בעלה אחר ששמעה שמת, אין הבעל הראשון והשני זכאין לא במציאתה ולא במעשה ידיה ולא בהפר נדריה, וכל פירות שאכלו שניהן אחר שנשאת אין מוציאין מהן, ואין לה כתובה ולא תנאי מתנאי כתובה ולא מזונות לא על זה ולא על זה, ואם נטלה מזה או מזה תחזיר, וכל מה שבלה או אבד מנכסיה אפילו מנכסי צאן ברזל אין מוציאין אותן לא מזה ולא מזה, והולד מן השני ממזר, ואם בא עליה הראשון קודם שיגרש השני הרי הולד ממזר מדבריהם. גירשה השני ונטלה ממנו כתובה ואחר כך בא בעלה או נמצא הגט בטל אין מוציאין מידה מה שנטלה לא מן המזונות ולא מן הכתובה: וכן הדין באחין שקדש אשה והלך ושמע בו שמת, ויבם אשתו, ואחר כך בא, תצא מזה ומזה, וצריכה גט מזה ומזה, וכל הדרכים האלו בה"עכ"ל. [יש לציין שיש שני נוסחאות בלשון הרמב"ם, יש גורסין "באחין", ויש גורסין "באחיו", עיין מהדורת פרנקל].

² כדי להבין דברי רבינו יש ללמוד את הסוגיא ביבמות. וז"ל המשנה ביבמות (צד, א) "מי שהלכה אשתו למדה", באו ואמרו לו מתה אשתך ונשא את אחותה, ואח"כ באת אשתו - מותרת לחזור, ומותר בקרובות שניה, ושניה מותרת בקרוביו; ואם מתה ראשונה - מותר בשניה" עכ"ל המשנה. ופירש רש"י וז"ל "מותרת לחזור לו - דקדושי שניה אינן כלום, והרי היא כזנות ואמר בגמ' (יבמות צה) אותה, שכיבתה אוסרתה, ואין שכיבת אחותה אוסרתה. ומותר בקרובות השניה - לישא בתה דקי"ל (יבמות צז) נושאת על האנוסה ועל המפונה" עכ"ל.

וז"ל הגמ' שם, "ואף על גב דאזיל אשתו וגיסו למדינת הים, דאהני הני נשואים דקמיתסרא אשת גיסו אגיסו, אפ"ה אשת גיסו אסירא, אשתו שריא, ולא אמרינן מתוך שנאסרה אשת גיסו אגיסו תיאסר אשתו עליו. לימא מתניתין דלא כר"ע, דאי ר"ע, הויא לה אחות גרושתו! דתניא: כל עריות

אור שמח

הלכות גירושין פרק י הלכה ח

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "משך חכמה" על התורה

עם ביאור אור הבינה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' א - תשפ"ו טל: 03-5740046 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

וכל הדרכים האלו בה". מה שדקדק לכתוב "קידש", דבנשא, אין לחשוש שמא יאמרו תנאי היה בנישואין, ואינה צריכה גט. אבל יש לברר, אם אסורה לבעלה, ככל אשה שנשאת בחיי בעלה, או

[בדק הבית] ומ"ש רבינו [א. ה. פירוש: הטור] שאם היתה נשואת אחיו מותרת לחזור לבעלה. דהיינו מההיא שכתבתי בסמוך, יבמה רב אמר הרי היא כאשת איש ואוקמא רב הונא דקידש אחיו את האשה וכו' ופירש רש"י (ד"ה ואמר רב הונא) שאלמלא נשאה ראשון, תרווייהו מודו דמותרת לחזור לו, דליכא למימר מחזיר גרושתו הוא, דהא הכל יודעים שטעות היתה, שאם גירשה, לא היתה נישאת לאחיו עכ"ל.

נראה מדבריו שהטעם שאמרו בהלך בעלה למדינת הים ואמרו לה מת בעלך ונישאת, שנאסרה על בעלה הראשון, לא מן התורה נאסרה עליו, שהרי היא כמו אנוסה, אלא משום דכיון דצריכה גט משני, חיישין שמא יאמרו שהוא מחזיר גרושתו משנישאת, וכיון דבנשואת אחיו ליכא למימר הכי, לא אסורה על הראשון. ואף על פי שדברי רש"י בראש הפרק (פז, ב) גבי תצא מזה ומזה אינם בדרך זה [א. ה. ז"ל רש"י "תצא מזה ומזה - כשאר אשת איש שזינתה, דהך לאו אנוסה היא, ואף על גב דהימנוהו רבנן לעד אחד באשה משום עיגונא, טעמא מאי משום דהיא גופא דייקא עד ידיעה בקושטא, ומינסבא, והא דלא דייקא קנסי לה"].

מכל מקום לימדנו הרב שם, דלא נאסרה על הראשון אלא מדרבנן. ומעתה יש לנו לעיין ולכוין דבריו אלה עם אלה. ומכל מקום לענין מעשה יש להתיישב בדבר לראות אם הפוסקים שם מסכימים בדבר, שהרי"ף השמיט הא דרב. והרמב"ם שכתבה, אפשר דלא כתבה לענין נשואת אחיו, אלא לענין שצריכה גט כשקידשה אחיו, אבל לענין ליאסר עליו, דא ודא אחת היא, דאי הוה סבירא לן כפירוש רש"י, לא הוי שתיק מלאגמנן [עד כאן] עכ"ל.

היוצא מכל הנ"ל, שאם יבם בטעות אשת אחיו, לדעת הטור מותרת לחזור לבעלה כרב, אבל הב"י בבדק הבית מסתפק בזה להלכה, ונוטה לאסור. וכך הכריע להלכה בשו"ע. אבל הרמ"א הביא שיטת הטור. וז"ל באבן העזר (קנט, ד) "נתיבמה בטעות, כגון ששמעה שמת בעלה, ואחר כך בא; אם היתה נשואתו, אינה צריכה גט מהיבם, (ומותרת לבעלה) (טור)" ע"כ. מבואר שהמחבר סתם לאסור והרמ"א מתיר. והרמב"ם כתב רק דין קידש, ולא הביא דעתו בנשא, וכל דברי רבינו לבאר שיטת הרמב"ם וההלכה, בנשא.

מהרבה מש"כ בחידושי בסוגיא זו על הא דאמר בגמרא (יבמות צד, ב) ואף על גב דאזיל אשתו וגיסו.

סיכום: כתב הרמב"ם, "אחיו שקדש אשה והלך ושמע בו שמת, ויבם אשתו, ואחר כך בא, תצא מזה ומזה, וצריכה גט מזה ומזה,

דוקא בקידושין ולא בנשואין, וענינן הוא כפי מה שבאר רבינו. וכתוב בהלכות (מתניתין כוותיה, וכיון דמתניתין כוותיה הלכתא כוותיה דרבי עקיבא, דקם ליה כרבי יוסי דהלכתא כוותיה כדבעינן למימר קמן) ע"כ. ומ"ש רבינו ושמע שמתה. הוא בעדים כמו שיתבאר פ"ג מהל' יבום. ודע שאחות אשתו זאת, אם יש לה בעל ושמעו בו שמת, ואח"כ בא, בין ששמעו על פי עדים בין בעד אחד, הרי זו אסורה לבעל כדעת ההלכות עכ"ל המגיד משנה.

וכתב הבית יוסף (אבן העזר סימן קנט) וז"ל "וכתב הרא"ש (סי' ו) עמקו ממני דברי רב אלפס שפסק כרבי עקיבא נגד רבים, משום דדחיק לאוקומי מתניתין כוותיה. דכל שכן דאתיא כרבנן, הן בקידושין הן בנשואין. ואי משום דתלמודא שקיל וטרי לאוקומי מתניתין כוותיה, אורחא דתלמודא בכל דוכתא דמהדר לאוקומי המשניות אליבא דכולהו תנאי אף על גב דלית הלכתא כוותיה.

ונראה לי להביא ראיה דהלכה כרבי עקיבא, מהא דאמרין לקמן (צה, ב) יבמה, רב אמר הרי היא כאשת איש, ושמואל אמר אינה כאשת איש, ומוקי רב הונא פלוגתייהו, כגון שקידש אחיו את האשה והלך למדינת הים, ושמע שמת אחיו ועמד ויבם את אשתו. רב אמר הרי היא כאשת איש ואסורה ליבם, משום דבעיא גט, דאמרי אינשי תנאי היה לו לאחיו בקידושין. והאי אוקימתא דרב הונא עיקר, אף על גב דפריך תלמודא (צו). דילמא ליתא לדרב הונא, ובדרב המנונא קא מיפלגי, לא מיסתבר דפליגי בדרב המנונא, דהא בסוטה (יח, ב) פסיק תלמודא דליתא לדרב המנונא. וגם לא מסתבר דפליגי בקידושין תופסין ביבמה, דהא איפליגו בה כבר חדא זימנא (יבמות צב:). והלכתא כרב באיסורי (בכורות מט:). אלמא חיישין לתנאי קידושין כרבי עקיבא עכ"ל:

וכן פסק הרמב"ם ז"ל שכתב בפרק י' מהלכות גירושין (הל' ז - ח) האשה שנישאת ונמצא הגט בטל או בא בעלה אחר ששמעה שמת, אין הבעל הראשון והאחרון זכאין לא במציאתה ולא במעשה ידיה וכו' וכן הדין באחיו שקידש אשה והלך ושמע בו שמת ויבם את אשתו ואח"כ בא תצא מזה ומזה וצריכה גט מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה:

אור שמח

הלכות גירושין פרק י הלכה ח

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "משך חכמה" על התורה

עם ביאור אור הבינה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' א - תשפ"ו טל: 03-5740046 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

סיכום: הרמב"ן מוכיח, שר"ע סובר, שגם אשת איש הנשאת ע"פ עדים, קנסינן שתצא שמא יאמרו כו', דהא אמרו לו מתה אשתך היינו ב' עדים, וקנסינן שמא יאמר. ויש לדחות, דדוקא דנשא אחותה קנסינן שמא יאמרו, דהיה לה להנשא לאיש בעלמא ולא דוקא לבעל אחותה, אבל באשת איש שאין לה אפשרות להנשא כלל, לא קנסינן בב' עדים.

מחלוקת הרי"ף והרא"ש

והנה הרא"ש³ (שם פ"י סימן א') הקשה על הרי"ף, דאמאי קאמר דמשום קנסא דעבדא איסורא לחוד בעי גט, והא אמרינן באשת אחיו ואחות אשתו דבנשואתו וגיסו א"צ גט לכולי עלמא, ואף על גב דעבדה איסורא.

סיכום: הרי"ף סובר שאם נשאת, קנסוה גם באופן שאין חשש שמא יאמרו גירש זה ונשא זה. והרא"ש סובר, שרק באופן שיש חשש שמא יאמרו כו' קנסו. וראייתו, מהא דלא קנסו באמרו לו מתה אשתך ונשא אחותה, או מת אחיו ונשא אשתו, שגם לאחר הגירושין אסורה עליו.

אלא שמע מינא דלא קנסו אלא באופן שיש חשש שיאמרו גירש זה ונשא זה, ולפי זה לא גורסין "אלא".

וז"ל הרא"ש (יבמות פרק י סימן א') "סיפא אמרי קידושי טעות הוו. רישא נמי אמרי נישואי טעות הוו, רישא דעבדא איסורא קנסוה רבנן, סיפא דלא עבדא איסורא לא קנסוה רבנן. פירוש, דעבדא איסורא קנסו רבנן, וחשו לגירש זה ונשא זה, ולא רצו להתירה משום נישואי טעות, אבל סיפא דלא עבדא איסורא, לא חשו לגירש זה ונשא זה והתירוה מטעמא דקידושי טעות, ודלא כרב אלפס ז"ל שכתב **אלא** רישא דעבדא איסורא, משמע דהשתא הדר ביה מטעמא שמא יאמרו, ואי אפשר לומר כן, דהא לקמן (דף צד ב) גבי אשת אח ואחות אשה לא מצרכינן גט אלא לר"ע, ודוקא כשקידש אחיו, אבל לרבנן, וגם לר"ע כשנשא אחיו, אינה צריכה גט, ואי טעמא משום קנסא לחודה, התם נמי הוה לן למיקנס כיון דעבד איסורא, אלא ודאי תרתי טעמי בעינן, הלכך כשנתקדשה לא עבד איסורא, ובאשת אחיו ובאחות אשה דליכא שמא יאמרו, אינה צריכה גט" עכ"ל.

דלמא שאני יבם מסתם אדם, דאין לחשוש שמא יאמרו גירש זה ונשא זה.

תמיהת הרמב"ן

זה לשוני שם: ראיתי להרמב"ן ז"ל במלחמות (שם ל, ב בדפי הרי"ף) שתמה, דעד אחד אינו נאמן לומר מתה אשתך שתכנס אחותה (שם ע"א), וע"כ בשני עדים, ואיך גזר שמא יאמרו תנאי היה בקדושין, הלא לא גזרינן בשני עדים בא"ל מת בעלך, ומותרת לחזור לו, ולא גזרינן שמא יאמרו גירש זה ונשא זה, וע"כ דסבר דע"פ עדים ג"כ קנסינן. ולענ"ד יפלא לומר כן, דלהנך תירוצי (שם בדף צא, ב), דדייקי ע"פ ב"ד הוא דבעי גיטא ע"פ עדים לא בעי גיטא, וא"כ הו"ל למימר רע"ק מוסיף אשת איש שנשאת ע"פ עדים ואחות אשה כו', אם איתא דפליג על ת"ק. ולכן נראה לענ"ד, דתמן מותיב הגמרא מכמה משניות, ומשני איבעי (ליה) [לה] לאמתוני, איבעי (ליה) [לה] לאקרוי כו', וכן כתבו תוספות (שם פח, ב ד"ה והבא) דע"פ עדים ג"כ דייקא שמא יוזמו עדים כו'. כן אמינא, דאף על פי דאם נשאת ע"פ עדים לא קנסוה, דמאי הוה לה למיעבד, זהו דוקא באשת איש שבאו עדים שמת בעלה, אבל כאן לא הוה לה למינסב לבעל אחותה, והו"ל למינסב לעלמא, לכן גזרו חכמים משום תנאי בקדושין, ודו"ק:

³ פירוש: תנן ביבמות (פז, ב) "האשה שהלך בעלה למדינת הים, ובאו ואמרו לה מת בעליך וניסת, ואח"כ בא בעלה - תצא מזה ומזה, וצריכה גט מזה ומזה" ע"כ. וגרסינן בגמ' (שם, פח, ב - פט, א) "צריכה גט מזה ומזה. בשלמא מראשון תבעי גט, אלא משני אמאי, זנות בעלמא הוא! אמר רב הונא: גזירה שמא יאמרו גירש זה ונשא זה, ונמצאת אשת איש יוצאה בלא גט. אי הכי, סיפא דקתני: אמרו לה מת בעלך ונתקדשה, ואח"כ בא בעלה - מותרת לחזור לו; התם נמי נימא גירש זה וקדש זה, ונמצאת אשת איש יוצאה שלא בגט! כו' אלא סיפא אמרי קידושי טעות הוו. רישא נמי אמרי נישואי טעות הוו! קנסוה רבנן. סיפא נמי ליקנסוה! (אלא) רישא דעבדא איסורא - קנסוה, סיפא דלא עבדא איסורא - לא קנסוה רבנן" ע"כ.

והנה אם גרסינן "אלא רישא כו'" - והיא גירסת הרי"ף - הש"ס חוזר בו מהחשש של שמא יאמרו כו', והכל תלוי רק בדבר אחד. אם עשתה איסור שנשאת, קנסו אותה, ואם רק נתקדשה שלא עשתה איסור, לא קנסוה. והקשה הרא"ש על הרי"ף, דלפי זה אם נשאת, דעבדא איסורא, אפילו באופן שאין שייך לומר גירש זה ונשא זה יש לקנוס, אם כן מדוע באופן שאמרו לו מתה אשתך ונשא אחותה, או באשת אח שנשאה ויבמה לא קנסו,

אור שמח

הלכות גירושין פרק י הלכה ח

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "משך חכמה" על התורה

עם ביאור אור הבינה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' א - תשפ"ו טל: 03-5740046 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

שוב שיטת הרי"ף

והנראה, דבאח שייבם אשת אחיו⁴, להכי לא אמרי רבנן דצריכה גט, משום דיהיה הקלקול גדול מן התיקון, שיאמרו קדושין תופסין באשת אח מחיים⁵, והראיה דצריכה גט בב"ד, אבל⁶ קידש אחיו אשה סובר רבי עקיבא דצריכה גט משום קנסא דעבדא איסורא, ואסרה עצמה לבעל, ואי דחיישת שמא יאמרו קדושין תופסין באשת אח, ע"ז לא חיישנן, שיאמרו שתנאי היה בקדושין. וכן בנשואתו וגיסו, אם תצריך אשת גיסו גט, יאמרו שקדושין תופסין באחות אשה. והא דלקמן (צה, ב) בתירוצ' ר"י נפחא ברבי יוסי⁷ דסבר דאם אינה צריכה גט באשתו וגיסו ה"ה דמותרת לבעל, וכמו שפרש"י שם, דסבר דלא

קנסינן לאוסרה משום סוטה, רק שמא יאמרו גירש זה [ובאמת הוא פלוגתא אמוראים בירושלמי (יבמות פ"י ה"א) ר' יוחנן סבר מריח ערוה כו', ושמואל סבר משום שמא שלח לה גיטא ממדינת הים], ורק בארוסתו וגיסו גזרינן שמא יאמרו הקדושין על תנאי היה, וא"כ זהו הסיבה להאיסור והגט, ותראה להרי"ף ז"ל שכתב לשון אחר ז"ל (שם ל, ב בדפי הרי"ף)⁸, דאיכא למימר כו' דלא לימרו א"א יוצאה בלא גט, אבל כאן (שם ל, א) כתב בד"ר עקיבא דאמרי אינשי תנאה הו"ל בקדושין כו', וזה השינוי לוקח מדברי הגמרא, והטעם כמו שביארתי, דכוונת הגמרא דמשום קנסא צריכה גט, דעבדא איסורא ונאסרה לבעל, וכמו דאמר בירושלמי (שם) כדי לברר איסורו של ראשון, רק

⁴ פירוש: מן הקידושין.

⁵ פירוש: אפילו שהיא אשת איש, מכל מקום, כיון שהתירה תורה לאחיו לישא אשת אחיו, שהיא ערוה, תופס קידושין גם כשהיא אשת איש בחיי אחיו לחיבו גט, שהרי התירה תורת ערות אחיו, אלא שאסור לבוא עליה כל זמן שאחיו חי. כך יאמרו בטעות.

⁶ הלשון לא מדויק. "אבל רבי עקיבא סובר כו'".

⁷ ז"ל המשנה (יבמות צד, ב) "אמרו לו מתה אשתו ונשא את אחותה, ואחר כך אמרו לו קיימת היתה ומתה - הולד ראשון ממזר, והאחרון אין ממזר; ר' יוסי אומר: כל שפוסל ע"י אחרים - פוסל ע"י עצמו, וכל שאין פוסל ע"י אחרים - אינו פוסל ע"י עצמו". ע"כ. ובגמ' (שם, צה, ב) גרסינן, "רבי יוסי אומר: כל שפוסל וכו'. מאי קאמר ר' יוסי, אילימא דקאמר תנא קמא: דאזיל אשתו וגיסו למדינת הים, אשת גיסו אסירא ואשתו שריא, וקא"ל רבי יוסי: כי היכי דאשתו שריא, אשת גיסו נמי שריא, אי הכי, כל שאין פוסל ע"י אחרים, אין פוסל ע"י עצמו, כל שאין פוסל ע"י עצמו אינו פוסל ע"י אחרים מיבעיא ליה! ואלא כי היכי דאשת גיסו אסירא, אשתו נמי אסירא, התינח כל שפוסל, כל שאינו פוסל מאי עבדתיה כו', רבי יצחק נפחא אמר, לעולם אסיפא: (הא דנסיב אשת גיסו והא דנסיב ארוסת גיסו), הא דאזיל ארוסתו וגיסו, הא דאזיל אשתו וגיסו; וקאמר תנא קמא: לא שנא אשתו וגיסו ולא שנא ארוסתו וגיסו, אשת גיסו אסירא ואשתו שריא, וקאמר ליה רבי יוסי: אשתו וגיסו דליכא למימר תנאה הוה ליה בנשואין, דאינו פוסל על ידי אחר - אינו פוסל על ידי עצמו, ארוסתו וגיסו דאיכא למימר תנאה הוה ליה בקידושין, ופוסל על ידי אחרים - אף פוסל על ידי עצמו" ע"כ.

ופירש רש"י ז"ל "לעולם אסיפא - כדנקט ואזיל סידרא דמתניתין בנשאת בעד אחד, ומאי פוסל ואין פוסל איכא, חדא דאזיל אשתו וגיסו למדינת

הים, וחדא דאזיל ארוסתו וגיסו למדינת הים: וקא"ל רבי יוסי, אשתו דליכא למימר תנאה הוה ליה - להאי באשתו ראשונה, וכ"ע ידעי דנשואי שניה טעות הן, ולא אתי למימר גירשה בעלה ונשאה זה, דהא אפילו גירשה בעלה אסורה להאי, ומידע ידעי דסהדי אטעניהו, אינו פוסל ע"י גיסו כשאר אשה הנשאת בעד אחד, דהתם הוא דאתי למימר גירש זה כו', ואי מחזיר, אמרי זה מחזיר גרושתו מן הנשואין, אבל הכא לא, הלכך אין פוסל נמי על ידי עצמו. אבל היכא דהוה קמייתא ארוסתו, דאיכא למימר תנאה הוה ליה בקדושין, סברי אינשי דנשואי שניה נשואין גמורין, ואמרי גירשה בעלה ונשאה זה, ואי משום אחות אשה, תנאה הוה לו בקדושי ראשונה ולא נתקיים, ואי הדרא אשת גיסו לבעלה, אמרי אינשי מותר להחזיר גרושתו משניסת, הלכך הוא פוסל על ידי אחרים, והואיל ואהנו מעשיו פוסל נמי ע"י עצמו. ולתנא קמא, טעמא דהניסת בעד אחד אסורה לחזור, לאו משום שמא יאמרו זה מחזיר גרושתו משנשאת, אלא משום דקנסוה רבנן משום דלא דייקא שפיר, הלכך כל מאן דנסבה פסל לה אקמא" עכ"ל רש"י.

⁸ ז"ל רי"ף ביבמות (ל, א) "ולאו מי איתמר עלה אמר רב גידל אמר רב חייא בר יוסף אמר רב האי אשת אח היכי דמי כגון שקידש אחיו את האשה והלך למדינת הים ושמע שמת אחיו ועמד ויבם את אשתו ואחר כך בא אחיו דאמרי אינשי הך קמא תנאה הוה ליה בקידושין והאי שפיר קא נסיב" וז"ל הרי"ף (יבמות ל, ב) "אמר ליה ר' יוסי ארוסתו וגיסו דאיכא למימר תנאה הוה ליה בקידושין והאי דנסיב לאחותה שפיר קא נסיב ובעיא גיטא מיניה דלא לימרו אשת איש יוצאה בלא גט דפסיל לה ע"י אחרים דהיינו גיסו" ע"כ.

אור שמח

הלכות גירושין פרק י הלכה ח

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "משך חכמה" על התורה

עם ביאור אור הבינה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' א - תשפ"ו טל: 03-5740046 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

סיכום: הטעם שהגמ' מפרשת את המשנה - אמרו לו מתה אשתך ונשא את אחותה, ואח"כ באת אשתו, מותרת לחזור לו - שהלכו אשתו וגיסו, ולא בפנויה, כיון שהמשנה מדברת בבאו שני עדים, ואפילו אשת איש מותרת לחזור, כל שכן שאשתו לא תאסר עליו בגלל אחותה שנשאה לו על פי שני עדים, אלא בהכרח, שאחותה אשת איש, ונאסרה לבעלה, וקמ"ל שאינה צריכה גט ממנו, ומותר באשתו ללא חשש אחות גרושתו.

ביאור שיטת הרי"ף

א"כ סתמא דמשנתנו סוברת באשתו וגיסו, דאשת גיסו אינה צריכה גט ממנו, ולכך לא חשש הרי"ף למאי דאמר ר' יוסי בשינויא דר' אמי¹¹, דבאשתו וגיסו נמי כל שפוסל ע"י אחרים פוסל ע"י עצמו, ורק למאי דקאמרין לשנויא דר"י נפחא דר"י לא קנים כלל באשתו וגיסו, כיון דליכא למימר שמא יאמרו גירש כו', ושריא אחות אשתו שנשא למיהדר לבעלה הראשון [היינו גיסו] ע"ז אמר הרי"ף (יבמות ל, ב בדפי הרי"ף) כיון דלא איתברר אם שמואל קאמר הלכה כהך יחיד נגד רבים, לכן אין בדינו להקל באשת גיסו לגיסו, אבל להחמיר לחוש לספיקא דר' אמי, ושמואל סובר כוותיה בדר"י, ופסיק כיחיד נגד רבים דפוסל גם אשתו, משום דאשת גיסו צריכה גט, זה אין אנו צריכין בדרבנן לחוש כן, דכל עיקר קנס הוא דרבנן, וזה ברור בשיטת הרי"ף, שכתב (שם ל, ב) ואסתפק לן בגמרא כו', וכיון דלא איתברר כמאן מינייהו פסק, לא שרינן לאשת גיסו אגיסו מספיקא, אבל בודאי א"צ גט, ומש"ה אשתו דלא הויה אחות גרושתו שריא לחזור, וכמו דפרישית בס"ד, ודלא כהמלחמות שפירש בדעת הרי"ף דגם אשתו אסורה, ודר"ק:

סיכום: שיטת הרי"ף, בדין אשתו וגיסו שהלכו למדינת הים, ונשא את אשת גיסו על פי שני עדים. אשת גיסו אסורה על גיסו,

הכא דבנשואין מי א"ל תנאה הו"ל בנשואין, וא"כ יאמרו שקדושין תופסין באחות אשה, ויהיה הקלקול קלקול כללי, והתיקון תקון פרטי, וזה חדש:

סיכום: הרי"ף סובר שלעולם הקנס לחייב גט, הוא מחמת שהאשה עשתה איסור, ואעפ"כ לא קנסו לחייב גט באמרו לו מתה אשתך ונשא אחותה, או מת אחיו ונשא אשתו, כדי שלא יאמרו קדושין תופסין באשת אח מחיים, או באחות אשתו, והראיה, דצריכה גט בב"ד. משא"כ באשת איש לא חיישינן, דהרי יאמרו גירש זה ונשא זה, לכן הצריכו לתת גט, משום דעבדא איסורא.

הטעם שהגמרא מפרשת את המשנה באשתו וגיסו

ונראה דהא דאמר הגמרא⁹ (שם צד, ב) ואף על גב דאזיל אשתו וגיסו למדינת הים כו', דיפלא בעיני כל משכיל, דפשטא דמשנה מיירי בפנויה, ועיין תוספות (שם ד"ה ואף על גב). ולדעת, דבר זה קשיתה להגמרא, דהמעין בסידור הנך משניות יראה, דתנא דין דא"א ויבמה דתצא מזה ומזה, וקתני באחות אשה דמותרת לחזור, ואם בפנויה קשיא, דהיטא דמשנתנו בתר רישא גרירא, דניסת עפ"י עדים מותרת לחזור לבעל, והכא על כרחין בבאו שני עדים ואמרו מתה אשתך [דעד אחד אינו נאמן] וא"כ אף בא"א מותרת לבעלה (שם צא, א), ואינה אסורה משום סוטה, כש"כ הכא דאם זנתה במזיד ג"כ אינה אסורת אחותה, מכש"כ בעדים דלא קנסינן ליה לאסור באשתו, וע"כ הכא מיירי באשתו וגיסו שהלכו למדינת הים, והוא נשא את אשת גיסו, דשנינו לעיל (שם, צא, ב) דצריכה גט, וא"כ היה הדין דאחותה אסורה לחזור, דהוי אחות גרושתו, קמ"ל דאף על גב דאסורה משום סוטה לגיסו, בכ"ז אינה צריכה גט ממנו¹⁰, ולכן מותר באשתו, וז"ב.

⁹ כל הסוגיא ופירוש רש"י מובא לעיל.

¹⁰ כדי שלא לאסור את אשתו עליו.

¹¹ עיין לעיל תחילת הסוגיא ביבמות (צה, ב). ותירוצו ראשון הוא של רבי אמי. וז"ל הגמ': "א"ר אמי, ארישא: ניסת ע"פ ב"ד - תצא ופטורה מן הקרבן, על פי עדים - תצא וחייבת בקרבן, יפה כחו של ב"ד שפטרה מן הקרבן; וקאמר ת"ק: ל"ש על פי עדים דאשת גיסו שריא, ול"ש ע"פ בית דין דאשת גיסו אסירא, וקאמר ליה רבי יוסי: על פי בית דין דפוסל על ידי אחרים - פוסל על ידי עצמו, על פי עדים דאינו פוסל על ידי אחרים - אינו

פוסל על ידי עצמו" ע"כ. ופירש רש"י וז"ל "א"ר אמי - האי כל שאינו פוסל ארישא קאי, דאיירי באינו פוסל ע"י אחרים, דאיירי לעיל בנשאת על פי עדים תצא והיא מותרת לבעלה, וקתני סיפא ואחר כך באתה אשתו מותרת לחזור לו, לא שנא ע"פ עדים שאמרו לו מתה אשתך ולאחות אשתו אמרו מת בעליך, דאשת גיסו שריא לחזור לבעלה, לא שנא ע"פ עד אחד דאשת גיסו אסורה אשתו שריא: וקא"ל רבי יוסי - בעל פי ב"ד פליגנא עלך, דהואיל ופוסל על ידי אחרים, פוסל ע"י עצמו, אבל בעל פי עדים מודינא לך" עכ"ל.

אור שמח

הלכות גירושין פרק י הלכה ח

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "משך חכמה" על התורה

עם ביאור אור הבינה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' א - תשפ"ו טל: 03-5740046 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

וקנסינן דעבדה איסורא, או כפירוש הרי"ף, וכמוש"כ לעיל בס"ד. וניחזי, ביבמה, היינו שאמרו מת בעליך וצריכה להתיבם, וא"כ היבם מיבמה בעל כרחה, ואינו צריך לשאול דעתה כלל, ובחפצו תלוי אם לחלוץ או ליבמה, וא"כ לא שייך למקנס אותה משום דלא דייקא, כיון דלא בדעתה תלוי, ובכ"ז צריכה גט לר' עקיבא, ולר"י לכו"ע צריכה גט באשת אחיו, וה"ה כאן צריכה גט אף אם אינה יודעת שהיא א"א, וזה נכון:

סיכום: הירושלמי מוכיח מהא דלר"ע חייבת גט אפילו באופן שלא שייך כלל לקונסה, כגון אשת אחיו, שהיבם מיבם בעל כורחה, ואעפ"כ צריכה גט, ש"מ שלא חילקו בזה, אם כן לת"ק נמי, אפילו באופן שלא שייך לקונסה, חייבו אשת איש שתקבל גט.

ישוב קושית רע"א בסוגיין

ובזה הוקל אצלי התמיה הגדולה בסוגיין¹³ (שם צה, ב), ממאי דכי אמר שמואל הלכה כר"י כו', דילמא אדר' אמי קאמר, דא"כ תמיה,

למימר הכי מיתסרא, ואפילו היא אחות ארוסתו של ראשון, הואיל ואיכא למימר תנאה הוה ליה בקמייא: הרי היא כאשת איש - רב הונא מפרש מאי היא: ואמר רב הונא - מאי אשת איש דקאמר רב כגון שקידש אחיו אשה כו', שאלמלא נשאה ראשון, תרווייהו מודו דמותרת לחזור לו, דליכא למימר מחזיר גרושתו הוא, דהא הכל יודעים שטעות היתה, שאם גירשה לא היתה נשאת לאחיו, אבל קידש, בהיה אמר רב הרי היא כאשת איש הניסת בעד אחד אסורה לבעלה, וזו נמי אסורה לראשון שהוא עכשיו יבמה, דאמרי אינשי הראשון תנאה הוה ליה בקדושין, ולא נתקיים ומותרת היתה לשני, ועכשיו יוצאה משני ונושאה ראשון, ונמצא נושא את אשת אחיו: ושמואל אמר אינה כאשת איש ושריא - לראשון, דלא אמרי תנאה הוה, דמלתא דלא שכיחא היא, אלא ידעי דטעות הוא, ואתעניהו סהדי, אלמא לשמואל לא מסקי אינשי תנאה אדעתיהו, וגבי ארוסתו וגיסו אמאי אמר שמואל הלכה כרבי יוסי, דמיתסרא אשת גיסו לגיסו: דלמא אדרבי אמי - כדתרצה רבי אמי לטעמא דרבי יוסי, דלא איירי בתנאה כלל, דאפילו באשתו וגיסו נמי פוסל, ואף על גב דליכא למיחש לתנאה. ודשמואל אדשמואל תו לא קשיא, דלא דמי אחות אשה ואשת אח, דאחות אשה, אי קדים ואתא גיסו מקמי אשתו, הא מיתסרא אשת גיסו מיד אגיסו, ובעיא גט משני משום שמה יאמרו גירש זה ונשא זה, ואי אמרת משום אחות אשה,

שמה הלכה כרבי יוסי, אבל אין צריך לתת לה גט, כיון דהוא מחלוקת רבי אמי ורבי יצחק נפחא, ויש להקל בקנס דרבנן, לכן אשתו מותרת לו. דלא כמלחמות, שמפרש, שהרי"ף סובר שחייב לתת לה גט, ואשתו אסורה מדין אחות גרושתו.

ביאור הירושלמי בדין קטנה שלא ידעה שאביה השיאה והגדילה והשיאה עצמה

והנה בירושלמי ריש פרקין (פ"ה ה"א), עד כדון בשהיתה יודעת שהיא אשת איש, לא היתה יודעת שהיא א"א, קטנה שהשיאה אביה, והגדילה והלכה והשיאה את עצמה, פירוש, באופן דלא היתה יודעת שהשיאה אביה, אם קנסינן לה דצריכה גט מזה ומזה כו', נישמענה מן הדא, דא"ר אילא ותני תמן כל העריות א"צ הימנו גט, חוץ מאשת איש בלבד, ר' עקיבא אומר אף אחות אשתו ואשת אחיו, שנייא היא תמן, בין שהיא יודעת בין שאינה יודעת. פירוש¹², דהנה הכא או טעמא דקנסינן משום דעבדא איסורא, וחיישינן שמה גירש זה ונשא זה, וכשיטת הרא"ש, וכן התם טעמא דיאמרו שקדושין על תנאי היה,

¹² תוכן דבריו: מפרשי הירושלמי נדחקו מאד בכוונת הירושלמי. לפי הפני משה, הראיה היא דסתם תניא אשת איש שנשאת בטעות צריכה גט, משמע אפילו אינה יודעת. וקשה, מדוע מביא הירושלמי דברי רבי עקיבא, וגם הלשון לא משמע. ובקרבן העדה גם נדחק מאד, עיין שם. אבל רבינו מפרש דכוונת הירושלמי להוכיח מהא דלר"ע חייבת גט אפילו באופן שלא שייך כלל לקונסה, כגון אשת אחיו, שהיבם מיבם בעל כורחה, ואעפ"כ צריכה גט, ש"מ שלא חילקו בזה, אם כן לת"ק נמי, אפילו באופן שלא שייך לקונסה, חייבו אשת איש שתקבל גט.

¹³ ז"ל הגמ' (יבמות צה, ב) "אמר רב יהודה אמר שמואל: הלכה כרבי יוסי. מתקיף לה רב יוסף: ומי אמר שמואל הכי, והאמת: יבמה - רב אמר: הרי היא כאשת איש, ושמואל אמר: אינה כאשת איש, ואמר רב הונא: כגון שקדש אחיו את האשה והלך לו למדינת הים, ושמע שמת אחיו ועמד ונשא את אשתו, דרב אמר: הרי היא כאשת איש ואסורה ליבם, ושמואל אמר: אינה כאשת איש ושריא ליה! א"ל אביי: וממאי דכי אמר שמואל הלכה כרבי יוסי - אדרבי יצחק נפחא קאמר, דלמא אדרבי אמי קאמר". ע"כ.

ופירש רש"י וז"ל "הלכה כרבי יוסי - קסלקא דעתך, אכולא מילתא דרבי יוסי קאי שמואל, ואמר, דהאי דמתסרא אשה הנשאת בעד אחד משום שמה יאמרו גירש זה ונשא זה, והוא מחזיר גרושתו משנשאת, וכל היכא דאיכא

אור שמח

הלכות גירושין פרק י הלכה ח

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "משך חכמה" על התורה

עם ביאור אור הבינה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' א - תשפ"ו טל: 03-5740046 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

סיכום: לפי זה, דביבם, שמייבם בעל כורחה, לא קנסוה אם אין חשש שיאמרו דגירש כו', מיושב מדוע באחות אשתו אסורה על בעלה, ואם קידש אחיו אשה, ואמרו שמת, ונשאה אחיו, שמואל מתירה ליבם, דאין חשש שיאמרו גירש, לא קנסו ביבמה.

דין נשואת אחיו אם מותרת לבעלה

ועיין בית שמואל (א"ע) סימן ט"ו (סקכ"ג)¹⁵ שהאריך דהך דנשואת אחיו אם מותרת לבעלה, תליא בפלוגתת הרי"ף ורא"ש. ולענ"ד אין

מנא להו לרב ושמואל למיפלג על ת"ק, דסבר דאף על גב דא"צ גט דלא שייך חשש שמא גירש זה כו', בכ"ז אסורה משום סוטה, וכמו שהאריך רש"י בלשון קדשו, א"כ באשת אחיו נמי נימא הכי דתהא אסורה משום סוטה, ובתוספות רעק"א (פ"י מ"ד אות פ"ה) זצ"ל עמד ע"ז¹⁴. ולפ"ז ניחא שפיר, דכאן באשת אחיו, כיון דאחיו מיבמה בעל כורחה, וא"כ לא שייך הו"ל לאימתוני. דאין צריך דעתה כלל, ולכך בלא חשש דגירש זה לא קנסו, וכן בלא חיישי לתנאה דקדושין, ודוק:

אמרי מתה אשתו, אבל באשת אחיו, מכי חזו דאתא אחיו, תו לא אמרי גירש זה ונשא זה, דהא גרושת אחיו היא לו" עכ"ל רש"י.

¹⁴ ז"ל תוספות ר' עקיבא איגר (יבמות י, ד אות פה) "ותמהני טובא. הא לשינוי דר"א מוכח, דלת"ק אף דלא בעי גיטא, מדשרי באשתו, דמכל מקום אסורה לגיסו, ומוכח, דאף בלא טעמא דמחזיר גרושתו, אסורה, דהו"ל למידק והוי כזינתה, והא בזה לא מצינו דפליג ר"י, אלא דמוסיף, דעפ"י בית דין דאסורה לגיסו, גם אשתו אסורה לו, אי מטעם כיון דביאתו עשאה בעולה לפסול לאחרים, אי מטעם דנקט רש"י בהאי דמשנינן דלמא אדר"א, דטעמא דר"י דצריכא גט אילו בא גיסו לבד, וא"כ הוא מוסיף, דאפילו גט בעי ואסורה אשתו, אבל בזה היסוד דאף בלא גט אסורה לראשון מחמת זונה, לא מצינו דפליג ר"י, וא"כ תיקשי, איך מתיר שמואל אותה ליבם, ואף לרב תיקשי, דבנשאה הראשון מודה. ותיפוק ליה דאסורה מטעם זונה דהו"ל למידק וצע"ג. וד' יחנני וילמדני" עכ"ל.

¹⁵ ז"ל המחבר באבן העזר (טו, כח) "הלכה אשתו ובעל אחות אשתו למדינה אחרת, ובאו ואמרו לו: מתה אשתך ובעל אחותה, ונשא אחות אשתו, ואח"כ באו אשתו וגיסו, אחות אשתו צריכה ממנו גט, לא שנא נשאת לו על פי ב' עדים או על פי עד אחד, ואסורה לגיסו ואשתו אסורה עליו, לא שנא היתה נשואה לו או ארוסתו" עכ"ל. וכתב בבאר הגולה שם, וז"ל "משנה שם ע"ב וכו' אסי וכדמפרש לה ר' אמי שם, משום איסתפק לן הא דאמר שמואל הלכה כר' יוסי אליבא דמאן, אי אליבא דר"י נפחא, אי אליבא דר' אמי, אזלינן לחומרא, וכמ"ש הרי"ף, וכן הסכים הרמב"ן והרא"ש" עכ"ל.

וכתב הבית שמואל (ס"ק כג) וז"ל "ע"פ ב' עדים. אף על גב דהוי כאנוסה, דמה היה לה למיעבד, קי"ל לפי המסקנא בש"ס, אפי' אם נשאת ע"פ שנים עדים אסורה לראשון, והטעם הוא משום דצריכה גט משני משום הכי

אסורה לראשון, משום דחיישין שיאמרו שהוא מחזיר גרושתו משנשאת, וזה הטעם שייך בכל הנשים אשר הלכו בעליהן למ"י ונשאת, אבל כאן לא שייך לומר שגירש הראשון, דהא מ"מ אסורה לזה מחמת אחות אשתו, אם כן ע"כ מוכח דטעות היה, והא דאסורה לו, כתב הרא"ש הטעם משום לפעמים יבוא גיסו בלא אשתו, ויאמרו דמתה אשתו, וגיסו גירש אשתו ונשא הוא, מ"ה צריכה אשת גיסו גט ממנו, ומש"ה אסורה לראשון, ואשתו ג"כ אסורה לו משום אחות גרושתו, אף על גב כשתבוא אשתו מוכח למפרע דטעות היה, מ"מ כשלא תבא מיד עם גיסו, צריכה אשת גיסו גט ממנו, אסורה אשת גיסו לגיסו, ואפי' אשתו אסורה לו. והרא"ש לא הביא שום ראיה לחשש זה. ובש"ס מבואר להתנא קמא ורבי עקיבא דאוקמי רישא דמתני' כר"ע, ע"כ לא ס"ל חשש זה, וכן ר' יוסי לא ס"ל חשש זה לתירוק ר"י נפחא, ולתירוק רבי אמי מכל מקום אין מוכרח חשש זה אף אליבא דר' יוסי, אלא אליבא דשמואל שם מוכח חשש זה, כמ"ש ברש"י וע' בסוגיא ותבין, וליישב הסוגיא זו וסוגיא ר"פ האשה רבה לשיטת הרי"ף הארכת. ובדין זה פליגי הרי"ף והרא"ש, וס"ל להרא"ש דאינה אסורה לבעלה אלא כשיש חשש שמא גירש, משום הכי כתב הטור בס' קנ"ט אם נשא אשת אחיו מותרת לבעלה משום שם לא שייך לומר דגירש בעלה אותה, דהא אפילו אם היה מגרש אותה, אסורה לשני מחמת גרושת אחיו, והמחבר שם השמיט בש"ע ולא כתב דמותרת לראשון, משום בבדק הבית מדייק מהרי"ף ורמב"ם דלא סבירא ליה כהרא"ש, אלא ס"ל אפילו היכא דלא שייך לומר דגירש אותה, מ"מ אסורה לבעלה משום קנסו אותה חז"ל הואיל ונשאת לאחר, והרא"ש דס"ל לא קנסו חז"ל אלא כשיש חשש שגירש אותה, וכן נראה דמוכח כן מהרי"ף דחולק על הרא"ש בזה, דהא גרס ר"פ האשה רבה **אלא** הואיל ועבדה איסור אסורה לראשון, ולפי גי' **אלא** תו' אצ"ל טעם הראשון שמא יאמרו גירש הראשון, אלא אסורה לראשון הואיל דעבדה איסור, א"כ אף באשת אחיו צריכה גט משני מחמת קנס, ואסורה לראשון

אור שמח

הלכות גירושין פרק י הלכה ח

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "משך חכמה" על התורה

עם ביאור אור הבינה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' א - תשפ"ו טל: 03-5740046 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

סיכום: נשואת אחיו, ששמע שמת ויבמה וכו', לפי הבית שמואל, הוא מחלוקת הרי"ף והרא"ש הנ"ל, אם קנסוה באופן שאין לומר גירש זה כו'. אבל נראה שאין זה מחלוקתם. אלא נחלקו, אם צריכה גט. אבל גם הרא"ש מודה שאסורה לבעלה דעבדא איסורא. אבל המחלוקת, אם אסורה לבעלה משום קנס, או משום שמא גירש כו', זה מחלוקת ת"ק ורבי יוסי, לפי רבי יצחק נפחא. וכל זה באחות אשתו. אבל באשת אחיו נשואה, מותרת לחזור לו מהטעם הנ"ל - בין לרב ובין לשמואל.

ביאור מחלוקת רבי יוחנן ושמואל בירושלמי

ובירושלמי¹⁶ (פ"י ה"א) זה לשונו, קנס קנסו בה שתהא בודקת יפה, ויקנסו בה אצל השני ולא אצל הראשון, עיין שם פלוגתת ריו"ח

השני, דהא כזנות בעלמא היא: שנייא היא שנשאת לו דרך היתר. דסברה שמת בעלה וכנישואין גמורין הן, וכ"ע לא ידעי, ואיכא משום גזירה שמא יאמרו גירש זה ונשא זה, ונמצאת א"א יוצאה בלא גט. והכי מפרק לה בבבלי פירקין: שמואל אמר אומר אני כו'. כלומר דבאמת חיישין שמא שילח לה הראשון גט ממדה"י ונישואין דשני נישואין גמורין הן, והילכך צריכה הימנו גט" עכ"ל הפני משה. [אבל רבינו חולק עליו כביאור מחלוקתם כמבואר להלן].

הנה מוכח, שלאסורה על השני הוא מטעם קנס, שתבדוק, ומשום חומר שהחמרת תבדוק, [והאחרונים מבארים איזה חומר הוא, הרי אינו בעלה], אבל לאסורה על בעלה, נחלקו מה הטעם, לפי רבי יוחנן מריח ערוה, פירוש, שכיון שלא דקדקה, היא כסוטה במזיד שאסורה לבעלה, [ולא כפירוש הפני משה, דלדבריו, מה הוא לשון ריח ערוה], אמנם שמואל אינו יכול לסבור זה, דהא אע"ג דסבירא ליה טעמא דתידוק, ומשום הכי אסורה ליבם, מ"מ אין טעם זה אוסרה על בעלה הראשון, וא"כ אף הכא זקוק שמואל לטעם אחר לאוסרה על בעלה הראשון, ואף לפי מה שפירש רבינו דטעמא דיבמה דשריא משום דבע"כ מייבמה, וא"כ צריך לומר דשריא אף ליבם, מ"מ אפשר דלשמואל אסורה ליבם, דהוה ליה למידק.

[א.ה. הנה אי שריא ליבם לשי" שמואל לכא' תלוי הוא בגירסאות הסוגיא שם, דבגמ' עצמה נראה דהגירסא דשריא אף ליבם, אמנם מדברי רש"י שם נראה בהדיא דשריא רק לראשון ולא ליבם.

ובאמת לדברי רבינו אינו מבואר מה שייך לומר הוה לה למידק הא מייבמה בע"כ].

נפ"מ, דעד כאן לא פליגי רק לענין צריכות גט, דבזה סבר הרא"ש דמשום דעבד איסורא לחודה לא אצריכה גט, אבל לענין לאסור אותה לבעלה בלא הצרכה גט, גם הרא"ש מודה דמשום דעבדא איסורא והוי כסוטה קנסוה, וכמו דמיייתי מדברי הגמרא, דבנשואתו וגיסו אף על גב דלגיסו אסורה, מ"מ א"צ גט, עיין שם בדברי הרא"ש (פ"י) סימן א' בעיון, ותראה מבואר כמו"ב. אולם הפלוגתא לענין איסור, אי משום קנסא אי משום גירש זה, זה פלוגתא דר"י ות"ק לר"י נפחא. ובאשת אחיו לפי מה דפרישית א"ש טובא, דלכו"ע בנשואת אחיו מותרת לחזור לו מטעם הנ"ל, יהיה איך שיהיה מוכרח מפלוגתת רב ושמואל דמותרת לחזור לבעלה, ודוק:

מחמת קנס, אבל לפי גי' הרא"ש דלא גרס אלא, בעינן תרי טעמים, משום קנס ומשום החשש שיאמרו שגירש הראשון, והרב ר' משה איסרלש הגי' שם מותרת לראשון, היינו כשיטת הרא"ש, בודאי לא ראה דברי הב"י בבדק הבית, כאשר משמע בדרכי משה שלא ראה הבדק הבית של הב"י עכ"ל הבית שמואל.

¹⁶ ז"ל המשנה (יבמות י, א) "האשה שהלך בעלה למדינת הים, באו ואמרו לה מת בעליך ונישאת, ואחר כך בא בעלה תצא מזה ומזה". ובירושלמי גרסינן (שם) "כמה דתימר תמן מפרישין אותן שלשה חדשים שמא מעוברות הן, ואם היו קטנות ולא היו ראויות לוולד מחזירין אותן מיד, ואמר אף הכא כן, שנייא היא, תמן שאחרים הטעו בהן, והכא לא אחרים הטעו בה, קנס קנסו בה שתהא בודקת יפה. ויקנסו בה אצל השני ולא יקנסו בה אצל הראשון, אמר רבי יוחנן מריח ערוה נגעו בה. מעתה לא תהא צריכה ממנו גט, שנייא היא, שנישאת לו דרך היתר. שמואל אמר, אומר אני שמא שילח לה גיטה ממדינת הים". ע"כ. וז"ל הפני משה 'גמ' כמה דתימר תמן. כלומר, דפריך כמה דאמרנו לעיל סוף פ"ג גבי שנים שקידשו ב' נשים והוחלפו כו' דמפרישין כו' דאלמא דמותרין לחזור לבעליהן: ואמר אף הכא כן. דנימא הכא נמי כן, ואמאי תצא מזה ומזה: ומשני, שנייא היא, תמן שאחרים הטעו בהן. דהרי בטעות הוחלפו, ומאי הוי להו למיעבד: והכא לא אחרים הטעו בה. בתמיה, שהרי על פי עד נשאת: קנס קנסו בה הכא, שתהא בודקת יפה. אחר העדים דילמא משקרי, אבל התם לא שייך שתבדוק, דהרי כל אחת סברה שזה בעלה: ולא יקנסו בה אצל הראשון. דמה שייך גביה קנס, ואמאי לא תחזור לו: מריח ערוה נגעו בה. מחומר עריות דנראית כאשתו של השני: מעתה. דאמרת משום קנס, לא תהא צריכה ממנו גט מן

אור שמח

הלכות גירושין פרק י הלכה ח

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "משך חכמה" על התורה

עם ביאור אור הבינה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' א - תשפ"ו טל: 03-5740046 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

[ונתקדשה] ואח"כ א"ל קיים היה ומת הר"ז יוצאה בגט וחליצה כו'. והנה כל מבין יבין כי ט"ס נפל בתוספתא, דבנתקדשה אינה אסורה כלל, וכמו דתנן במשנה (שם צב, א). ועוד דחליצה מאי בעי הכא, ותני כבר דין דניסת, ועוד דהמעייין מקודם דתני גוונא דחילוף הדברים בין בנתיבמה בין בניסת, ועוד תני גוונא דמת אחר כך, בין בניסת בין בנתיבמה, לכן ברור דר"ל כך¹⁷. א"ל מת בעלך [ונתיבמה] ואח"כ א"ל קיים היה ומת¹⁸, נמצא דהוי כסוטה לבועל, דאסורה לו, שבא עליה בחיי בעלה, וא"כ מה שבא אחר מיתת בעלה עליה, הוה כביאה פסולה, דבא עליה באיסור, וא"כ צריכה גט לביאתו וחליצה לזיקתו, כדין כל ביאה פסולה, וז"ב בס"ד. הרי משמע מתוספתא דאם נתיבמה הוי בעילת היבם אחר שמת אחיו ביאה פסולה, חזינא דלבוועל אסורה, וזה דין נכון, ומצאתי אח"כ בשו"ת רעק"א סימן פ"ו שהעלה כן מסברא:

סיכום: בתוספתא מוכח, שהיבם בטעות יבמה בחיי בעלה, אסורה לבועל אפילו מת בעלה, ולכן אם בעלה היבם לאחר מיתת בעלה, צריכה גט לביאתו וחליצה לזיקתו, כדין ביאה פסולה.

ביאור הירושלמי שמקשה מדוע לא קנסו בנושא אחות אשתו

ונבאר דברי הירושלמי¹⁹ (יבמות פ"י) הלכה ו' על משנה (שם צד, א) דמי שהלכה אשתו למדינת הים, כתיב ושכב איש אותה כו', ואמור

ומפרש הפני משה, וז"ל 'גמ' כתיב ושכב איש אותה כו' ואין שכיבת אחותה אוסרתה. ולפיכך מותרת לחזור לו: ואימר אף הכא תחת אישך כתיב ודרשין פרט לאונסין. כלומר, דהא ברישא הלך בעלה למדה"י, ואמרו לה מת בעליך ונישאת, דנמי אנוסה הויא, ואפ"ה גזרו בה רבנן, ואמאי גזרו התם יותר מכאן, דהא בשניהם אונסין אין אוסרין, ואי משום דהוי לה למידק, הכא נמי הוי ליה למידק, ולא לישא אחותה: ומשני רב מתניי' דגזרו על דבר שהוא מצוי. כדמסיק דדרך האיש לצאת ואין דרכה של האשה לצאת ומילתא דלא שכיחא לא גזרו ביה רבנן" עכ"ל. וכיון דהקושיא על המשנה לעיל גורס רבינו "תמן".

ובעיקר קושיית הירושלמי יש לתמוה טובא, דלא קנסו סתם, דמבואר לעיל שכיון שלא דקדקה אסורה עליו, או לפי רבי יוחנן שהיא כסוטה, דהיינו ריה ערוה, או לפי שמואל מחשש שמא שלח לה גט, וכל זה שייך רק באשת איש ולא באחות אשתו, שאפילו אם היא מזידה, שכיבתה לא אוסרת אשתו עליו, ומהיכי תיתי שנאסור אשתו עליו, וראייה לזה, שהרי באשת אחיו מבואר

ושמואל, מוכח, דהא דאסורה על השני הוא הבוועל, הוי משום דקנסוה רבנן דתידוק טובא, וכיון דאיכא חומר גבי בעלה השני דייקא שפיר, [ובזה האריכו האחרונים מהי חומר דייקא, ומפורש בירושלמי דמשום בעל שני סגי], רק לאוסרה על הראשון פליגי, ר' יוחנן סבר דטעמא משום כיון דלא דייקה הוי כסוטה שזנתה במזיד, ואסורה לשניה, ושמואל סבר דטעמא משום גט שלח לה כו', ושמואל לטעמיה דאמר כאן בשומרת יבם אינה כא"א, ומותרת לבעלה, אבל לבועל היינו אחיו אפשר דמודה דאסורה, דטעמא כי היכי דתידוק, ואף בנשואת אחיו אסורה לבועל, וכמו דפרישית בס"ד, ואף לפי מש"כ לעיל דטעמא משום דמייבם בע"כ, אפשר דאסורה לבועל, ואף שמת אחיו אח"כ:

סיכום: אשה שאמרו לה מת בעליך ונשאת, אסורה לבועל משום קנס, שתבדוק. ונחלקו רבי יוחנן ושמואל בירושלמי, מדוע אסורה לבעלה, הרי אנוסה היא. לרבי יוחנן, שכיון שלא בדקה היא כסוטה במזיד. ולשמואל, שמא יאמרו שבעלה שני שלח לה גט, ואינו סותר לדברי שמואל בבבלי לגבי יבמה, דאף התם שמא מתירה רק לבעלה ולא ליבם עצמו.

ביאור התוספתא

ובתוספתא (יבמות פ"א ה"ז) תניא, אמרו לה מת בעלך ונשאת, ואח"כ א"ל קיים היה ומת, הר"ז יוצאת בגט כו', א"ל מת בעלך

¹⁷ פירוש: הרישא אתי שפיר. ורבינו מגיה רק מילה אחת בסיפא תחת "ונתקדשה" גרסין "נתיבמה".

¹⁸ פירוש: "קיים היה ומת", פירוש, שאמרו לו שכשיבם אותה היה בעלה קיים, ואחרי זה באמת מת, ובעל אותה לאחר מכן, וכשבעל אותה כבר מת, צריכה גט וחליצה. ומוכח, שגם אחרי מיתת בעלה אסורה ליבם, דלבוועל אסורה לעולם.

¹⁹ ז"ל המשנה בירושלמי (יבמות י, ו) "מי שהלכה אשתו למדינת הים, באו ואמרה לו מתה אשתך ונשאת אחותה, ואחר כך באת אשתו, מותרת לחזור לו. הוא מותר בקרובות שנייה, והשנייה מותרת בקרוביו, ואם מתה הראשונה, מותר בשנייה" ע"כ. ובירושלמי (שם), "כתיב ושכב איש אותה. שכיבתה אוסרתה. ואין שכיבת אחרת אוסרתה, ואמר אף הכא תחת אישך פרט לאונסין, אמר רבי מתנייה, גזרו על דבר שהוא מצוי, ולא גזרו על דבר שאינו מצוי, דרך האיש לצאת למדינת הים, אין דרכה של אשה לצאת למדינת הים" ע"כ.

אור שמח

הלכות גירושין פרק י הלכה ח

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "משך חכמה" על התורה

עם ביאור אור הבינה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' א - תשפ"ו טל: 03-5740046 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

להבועל, היינו אחיו שייבמה, וכאן פריך דאמאי מתה ראשונה מותר בשניה, דנגזור כדי שתבדוק, ויבדוק, ונקנס דלבוועל אסורה, היינו השניה לו, אף על גב דניסת בעדים, לרבנן דפליגי על ר"ש, ומשני דעל דבר שאינו מצוי לא גזור, אבל באשת אחיו דמצוי שפיר גזור, ואסורה לבעול. הרי אחר העיון העלינו דבנשואת אחיו מותרת לבעלה, וכפסק הרמ"א (בא"ע) בסימן קנ"ט (ס"ד)²¹ ולהבועל אסורה ודו"ק:

סיכום: הירושלמי מקשה, מדוע אם נשא אחות אשתו, ואחרי כן מתה אשתו מותר בה, ולא קנסו אותה, כשם שקנסו בנושא אשת אחיו, שאם מת אחיו אסורה לבעול. ותירצו שזה דבר לא מצוי שאשה הולכת למדינת הים, ולא גזור על דבר לא שכיח.

דעת הר"ח לגבי יבמה אי מותרת ליבם

אך לפי שרבינו חננאל בהך שמועה (יבמות צה, א) דשומרת יבם היא כא"א, הובא ברשב"א²², פירש, דאף לשמעון שייבמה בחייו ג"כ

ופירש רש"י וז"ל "ואמר רב הונא - מאי אשת איש דקאמר רב, כגון שקידש אחיו אשה כו', שאלמלא נשאה ראשון תרווייהו מודו דמותרת לחזור לו, דליכא למימר מחזיר גרושתו הוא, דהא הכל יודעים שטעות היתה, שאם גירשה לא היתה נשאת לאחיו, אבל קידש, בההיא אמר רב הרי היא כאשת איש הניסת בעד אחד שאסורה לבעול, וזו נמי אסורה לראשון שהוא עכשיו יבמה, דאמרי אינשי הראשון תנאה הוה ליה בקדושין ולא נתיקיים, ומותרת היתה לשני, ועכשיו יוצאה משני ונשאה ראשון, ונמצא נושא את אשת אחיו.

וכתב הרשב"א (שם) וז"ל "ואסורה ליבם. פירש"י ז"ל ואסורה לזה שהוא עכשיו יבמה דהיינו הראשון שקדשה, ואינו מחזור, ור"ח ז"ל פ"י אסורה ליבמה זה שנשאה עכשיו, והכי קא פריך, אם איתא לד' יצחק דאמר כל שהוא על ידי קדושין, והלך למדה", דאיכא למימר תנאה הו"ל בקדושין ולא נתיקיים התנאי ובטלי אותן הקדושין, וזה השני שפיר נסיב, ואינה יוצאה מתחתיו אלא בגט, וכל היוצאה מתחת השני בגט אסורה לחזור לראשון, וזו ארוסת ראובן ששמעו שמת ראובן ונשאה שמעון אחיו ואח"כ בא ראובן, כיון שאינה יוצאה מתחת ידי שמעון אלא בגט אסורה לראובן לעולם, וכיון שנאסרה לראובן אף על פי שמת אח"כ ראובן אסורה לשמעון לעולם ליבום שהרי כבר נאסרה על אחיו, ע"כ.

מבואר מדברי ר"ח, דלש"י רב אסורה ליבם, ולש"י שמואל מותרת ליבם.

אף [תמן] כצ"ל. תחת אישך פרט לאונסין, אר"מ גזור על דבר המצוי ולא גזור על דבר שאינו מצוי. דפליאה ממני קושייתו, דהתם, מדלא הוי לה למינסב ואיבעי לה לדקדק ולא דקדקה עשאוה כסוטה, (וכדאר"א)²⁰ [וכדאר"י] תמן (ה"א) מריח ערוה כו', וא"כ הכא, אף דהו"ל כמזיד ג"כ אינה אוסרת את אחותה, וכמו דמשני בתלמודא דילן, ואם לשמואל דאמר משום שמא שלח לה גיטה כו', א"כ הכא לא שייך גט, ופוק חזי, דבאשת אחיו לרבנן, דתמן קאמר בהלכה א' דהבעל מותר בה משום דלא שייך גט, אף על גב דתמן הבעל הלך למדינת הים שדרכו לילך. ואם תאמר דקושייתו, כמו דחיישת תמן לגט, כן תחוש כאן לתנאי [ואולי אף בנשואין יש תנאי], א"כ קשה טובא באשת אחיו איך קאמר דלרבנן דתמן מותר בעלה בה, ניחוש לתנאי בקדושין וכו'. ועל כרחין פירושו כך כמו שבארתי לעיל, דהא דאסורה לשני היינו כדי שתבדוק יפה, וברור דאף לרבנן דתמן דבאשת אחיו הבעל מותר בה, אבל להבועל אסורה, כדי שתבדוק יפה, וכן לרב ושמואל בסוגיין דף צ"ה ע"א שומרת יבם אסורה

לעיל שבעלה מותר בה, כיון שאין חשש גט אפילו שמצוי שהבעל הולך למדינת הים. ושאר דברי רבינו ברורים.

²⁰ [א.ה. לכאור' הוא טעות סופר, וצריך לומר ר' יוחנן, דהוא אמר שם הלכה א' מריח הגט].

²¹ ז"ל המחבר באבן העזר (קנט, ד) "נתיבמה בטעות, כגון ששמעה שמת בעלה, ואחר כך בא; אם היתה נשואתו, אינה צריכה גט מהיבם, (ומותרת לבעלה) (טור). ואם היתה ארוסתו, צריכה גט מהיבם (ואסורה לבעלה)" עכ"ל. וכתב הבית שמואל (שם, ס"ק י) על הרמ"א, וז"ל "ומותרת לבעלה. כ"כ הטור. והמחבר השמיט בכוונה, על פי מה שכתב בבדק הבית, דווקא לפירוש הרא"ש באשה בעלמא שנשאת לאחר דאסורה לבעלה הטעם שמא יאמרו גירש זו ונשאת לזה, או י"ל באשת אחיו מותרת לבעלה, דהא כאן אף אם גירש בעלה אסורה לאחיו, אבל לשאר פוסקים דאסורה לבעלה מחמת קנס דלא דייקא, א"כ באשת אחיו אסורה לבעלה, וכבר הארכתי בזה בסימן ט"ו ע"ש עכ"ל. ורבינו בא להעמיד פסק הרמ"א להלכה.

²² ז"ל הגמ' ביבמות (צה, ב) "והאתמר: יבמה - רב אמר: הרי היא כאשת איש, ושמואל אמר: אינה כאשת איש, ואמר רב הונא: כגון שקדש אחיו את האשה והלך לו למדינת הים, ושמע שמת אחיו ועמד ונשא את אשתו, דרב אמר: הרי היא כאשת איש ואסורה ליבם, ושמואל אמר: אינה כאשת איש ושריא ליה" ע"כ.

אור שמח

הלכות גירושין פרק י הלכה ח

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "משך חכמה" על התורה

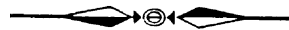
עם ביאור אור הבינה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' א - תשפ"ו טל: 03-5740046 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

מפלפל הגמרא בריש פירקא אמאי אסורה לבעלה, כמו דמפלפל הירושלמי, דפריך ונקנוס אותה אצל שני ולא אצל הראשון, כיון דאסורה לשני שוב צריך לאסור אותה לראשון, דלא ליהוי כחוכא ואיטלולא, דאם כסוטה חשבת לה תיאסר אף לבעלה, ואין להאריך עוד, ודו"ק.

סיכום: לעיל הובא לכאן סתירה בין הבבלי והירושלמי בשי' שמואל אי שריא לראשון או לאו, וכעת מבאר רבינו, דבאמת הוא מחלוקת הבבלי והירושלמי בכמה מקומות, אי שייך לומר דמשום סוטה נאסרת רק לבועל או אף לבעלה.

מותרת, יעו"ש, קשה לחלוק עליו. והנראה דזה אפשר לומר דאין סברא לחלוק ולומר דלאחיו שייבמה תהא אסורה, ולבעל תהא מותרת, דאם תחשוב אותה כסוטה, תהיה אסורה לשניהן, ואם לאו תהיה מותרת לשניהן, ²³ובזה מסולק הסתירה שהוכחתי מירושלמי, דהוא לטעמיה אזיל, דאמר (סוטה פ"ה ה"א) הוא מזיד והיא שוגגת כו' לביתה מותרת, הא בועל אסור בה, (נ"ב. ורב אשי (יבמות צא, א) סבר כן, לכן מפרש עפ"י עדים כשגגת איש באשה, ולא מיתסרא על בעלה, פי' דגם על הבועל הוא השני לא מיתסרא, משום דגם הוא שוגג, ולכן לא נאסרה עליו. [ממלואים]) וא"כ אין מהזרות דנאמר דלבעל מותרת ולבועל דאיהו אחיו אסורה, אבל גמרא דילן לטעמיה בכתובות ט' ע"א דבכה"ג גם לבועל מותרת. ובזה א"ש מה דלא

שמואל אי שריא לראשון או לאו, וכעת מייסד רבינו, דבאמת הוא מחלוקת הבבלי והירושלמי בכמה מקומות, אי שייך לומר דמשום סוטה נאסרת רק לבועל או אף לבעלה.

ודלא כמו שכתב רבינו לעיל, להתאים שי' הבבלי עם שי' הירושלמי, ולומר דלשמואל אסורה ליבם, כמבואר בירושלמי דמשום הוה לה למידק אסורה לשני.

²³ תוכן דבריו: דלעיל הביא רבינו לכאן סתירה בין הבבלי והירושלמי בשי'